

MULTILINGVISMUL - UNA DINTRE MARILE PROVOCĂRI ALE UNIUNII EUROPENE

MULTILINGUALISM – ONE OF THE GREAT CHALLENGES OF THE EUROPEAN UNION

Oana Corina MOLDOVEAN
Consiliul Europei Bruxelles, Belgia

Abstract

One of the principles at the basis of the European Union - linguistic diversity - entails that institutions - and citizens alike - understand one another, while having to deal with 23 official languages throughout the EU territory, as well as 60 regional or minority languages. Taking into account the fact that all the European citizens – including the members of the European Parliament – have the fundamental right to express themselves in their own language, we are facing a tremendous task: interpreting and translating all the documents produced by the community institutions, amounting to more than one million pages per year.

Cuvinte cheie: *Diversitate lingvistica, traducere, Uniunea Europeana, instituții comunitare*

Key words: *Linguistic diversity, translation, European Union, community institutions*

I. Introducere

S-a spus de multe ori despre Uniunea Europeană, al cărei caracter multilingv este de necontestat, că ar fi un adevărat Turn Babel, din ce în ce mai mare și mai complex. Diversitatea lingvistică presupune ca instituțiile și cetățenii să se înțeleagă cât mai bine, acesta fiind unul din principiile democratice fundamentale ale UE. Fiecare extindere a Uniunii devine și o lărgire lingvistică și culturală, iar astăzi avem de a face cu 23 de limbi oficiale pe teritoriul Uniunii Europene. Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene garantează respectul pentru diversitatea lingvistică, iar discriminarea pe motiv de limbă este interzisă indiferent de țara din care provine cetățeanul. În acest sens, comisarul European pentru multilingvism, Leonard Orban, a prezentat public **Strategia europeană pentru multilingvism**, care afirmă faptul că diversitatea lingvistică este o valoare deja recunoscută, dar care trebuie folosită, încurajată și sprijinită [1-6].

II. O structură care are la bază 23 de limbi oficiale

„Diversitatea lingvistică face parte din patrimoniul nostru cultural [...] și trebuie protejată“, afirma în plen, președintele Parlamentului European, Hans-Gert Pöttering.

Cu aproape 500 de milioane de locuitori, Uniunea Europeană beneficiază de 23 de limbi oficiale, aproximativ 60 de limbi regionale sau ale minorităților și trei alfabete.

La Parlamentul European – instituția comunitară cu cea mai mare legitimitate democratică - fiecare deputat european are dreptul să vorbească în oricare din limbile oficiale ale Uniunii. Mai mult, documentele de lucru ale Parlamentului European sunt publicate în toate aceste 23 de limbi, iar cetățenii europeni se pot adresa Parlamentului European în propria limbă.

Pentru a depăși barierele inter-culturale, dar și pentru a încuraja mobilitatea intra-comunitară și competitivitatea economică, Parlamentul European susține planul ca fiecare cetățean UE să vorbească cel puțin două limbi străine, ceea ce face parte din strategia prezentată la finalul anului 2008 de comisarul European pentru multilingvism, Leonard Orban.

III. Funcționarea instituțiilor comunitare, având în vedere constrângerile lingvistice

“În Europa, ca model al unei societăți multiculturale, interpretarea este o nevoie elementară.”

S-a spus de multe ori despre Uniunea Europeană, al cărei caracter multilingv este de necontestat, că ar fi un adevărat Turn Babel, din ce în ce mai mare și mai complex.

Diversitatea lingvistică presupune ca instituțiile și cetățenii să se înțeleagă cât mai bine, acesta fiind unul din principiile democratice fundamentale ale UE. La primirea în Uniune, fiecare țară specifică ce limbă dorește să fie declarată ca limbă oficială a UE. Fiecare extindere a Uniunii devine, așadar, și o largire lingvistică și culturală. De altfel, este semnificativ faptul că primul regulament în care se stipulau limbile oficiale a fost chiar primul regulament al UE, Regulamentul nr. 1 din 1957.

Uniunea este o „democrație multiculturală și multilingvă” în care sunt folosite trei alfabetice: latin, grec și chirilic. Aceasta, însă, generează o serie de costuri. Niciun alt organism nu cheltuie atât de mult pe traducere și interpretare și, totuși, în termeni relativi, costurile sunt destul de mici - aproximativ 1% din bugetul anual al Uniunii, respectiv 2,3 de euro pe an pentru un cetățean. În cadrul Parlamentului European, aceste costuri reprezintă mai mult de o treime din cheltuielile totale, raportat la un volum impresionant de muncă - începând cu anul 2005, în Parlament s-au tradus peste **un milion de pagini pe an**. În medie, în sistemul instituțional al UE sunt necesari peste 2000 de traducători și peste 80 de interpreți pe zi.

În cazul ședințelor plenare și al documentelor oficiale adoptate de către Parlament și organele acestuia, se face traducere și interpretare integrală. Pentru documentele și reuniunile pregătitoare, abordarea este mai flexibilă: nu toate documentele trebuie traduse în toate limbile, și nici interpretarea nu trebuie făcută în toate limbile. În comisiile parlamentare, de exemplu, se stabilesc așa-numitele „profile lingvistice”, în funcție de limbile folosite de membrii acestora, iar în reuniunile mai mici, deputații pot stabili de comun acord limbile sau chiar, uneori, o singură limbă în care să se lucreze.

Deoarece mulți cetățeni nu vorbesc decât o singură limbă, Uniunea trebuie să se asigure că aceștia au acces la legislație, la proceduri și la informații în limba lor maternă. De asemenea, că ei pot comunica cu toate instituțiile în oricare dintre limbile oficiale.

Conform sondajului Eurobarometru „Europenii și limbile lor”, publicat în anul 2006, 28% dintre europeni susțin că vorbesc două limbi străine, iar 56% pot conversa într-o limbă străină. Dar, aproape jumătate dintre persoanele chestionate au recunoscut că nu vorbesc nicio limbă străină.

Astfel, fiecare reprezentant ales de către cetățeni în Parlamentul European are dreptul să vorbească, să asculte, să citească și să scrie în orice limbă oficială UE. Acest lucru garantează reprezentarea deplină și corectă a tuturor cetățenilor.

IV. Egalitatea lingvistică

Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene garantează respectul pentru diversitatea lingvistică, iar discriminarea pe motiv de limbă este interzisă indiferent de țara din care provine cetățeanul.

Parlamentul European, Consiliul de Miniștri, Comitetul Economic și Social, precum și Comitetul Regiunilor folosesc toate limbile oficiale. În acest sens, crearea unui post de Comisar European pentru multilingvism, la 1 ianuarie 2007, demonstrează că executivul european este preocupat de această problemă.

Această viziune se regăsește și în legislația recentă a Parlamentului European. În **Codul de conduită al multilingvismului**, adoptat în 2006, se afirmă că singura modalitate de a realiza egalitatea lingvistică, menținând și cheltuielile în limite bugetare acceptabile, este „multilingvismul integrat controlat”, construit pe baza nevoilor comunicate și prioritizate în prealabil. Numai astfel se poate asigura egalitatea între statele membre și între cetățeni.

V. Multilingvismul – o necesitate generată de diversitatea culturală

“**Multilingvismul trebuie să fie o politică ce unește cetățenii iar diversitatea lingvistică nu trebuie să dividă**”, declara comisarul european pentru multilingvism, **Leonard Orban**.

Uniunea Europeană încurajează învățarea limbilor străine și diversitatea lingvistică, atât în interiorul cât și în afara granițelor sale. Cunoașterea a cel puțin două limbi străine ar trebui să facă parte din competențele de bază ale fiecărui cetățean european care învață și muncește în Uniune, potrivit unui Raport al Parlamentului European din 2006.

În același timp, se afirmă tot mai des faptul că multilingvismul consolidează valorile europene: democrația, transparența și competitivitatea.

Uniunea Europeană dorește ca statele membre să includă în programele școlare studierea a cel puțin două limbi străine de la o vârstă fragedă, tocmai pentru a stimula interesul și motivația de a cunoaște și alte limbi, ceea ce va conduce ulterior la o înțelegere reciprocă sporită între culturile europene.

În aceeași direcție de încurajare a învățării de limbi străine pe tot parcursul vieții, ziua de 26 septembrie a fost declarată Ziua europeană a limbilor.

În mod evident, beneficiile multilingvismului sunt mai mari decât costurile. Instituțiile comunitare operează cu cel mai mare serviciu de traducere și interpretare din lume pentru a asigura esența însăși a Uniunii. O Uniune în care s-ar folosi oficial o singură limbă universală, o *lingua franca*, și-ar îndepărta total cetățenii de instituțiile sale. De aceea, instituțiile urmăresc să promoveze diversitatea culturală și lingvistică pe teritoriul comunitar dar și în afara granițelor, încercând, totodată, să evite o „euro-limbă”.

Uniunea susține limbile regionale și cele vorbite de minorități prin programe de învățare și prin finanțări. Conform unor prevederi speciale, începând cu 2006, cetățenii se pot adresa Parlamentului European și primi răspuns de la acesta în așa-numitele limbi „co-oficiale” din Spania (altele în afara spaniolei/castiliene, care au statut constituțional garantat). Guvernul spaniol a decis să suporte toate costurile suplimentare de traducere și să asigure traducerea în aceste limbi a unui număr mare de texte europene.

În Parlamentul European există un Intergrup pentru limbile regionale și cele ale minorităților tradiționale, iar Vicepreședintele Parlamentului European, Miguel Ángel Martínez, este responsabil cu multilingvismul. Împreună cu Comisarul Leonard Orban a inaugurat în 28 iunie 2007, baza de date „Terminologie interactivă pentru Europa”, care cuprinde 8,7 milioane de termeni, 500 000 de abrevieri și 100 000 de sintagme în toate cele 23 de limbi oficiale ale Uniunii Europene.

Strategia europeană pentru multilingvism, elaborată de comisarul Leonard Orban și prezentată public la sfârșitul anului 2008, afirmă faptul că diversitatea lingvistică este o valoare deja recunoscută, dar care trebuie folosită, încurajată și sprijinită chiar financiar.

Prioritățile acestei strategii se referă la rolul multilingvismului în dialogul cultural, intracomunitar, dar și cu celelalte state, la învățarea limbilor străine, la dimensiunea economică a multilingvismului, care implică modalitățile în care acesta poate ajuta companiile europene să cucerească tot mai multe piețe.

Nu în ultimul rând, o prioritate a strategiei se referă la dimensiunea externă a multilingvismului, care presupune promovarea învățării limbilor UE în afară, dar și promovarea învățării limbilor terțe în Europa.

Strategia afirmă, de asemenea, conceptul de limbă personală adoptivă, subliniind că engleza nu este suficientă, fapt care dă o șansă pentru toate limbile care se vorbesc în UE.

VI. Protejarea limbilor aflate în pericol – o preocupare la nivel mondial

“Dispariția unei limbi duce la dispariția unui patrimoniu cultural intangibil, cu precădere moștenirea inestimabilă a tradițiilor și expresiilor orale ale acelei comunități”, **preciza Directorul General al UNESCO, Koïchiro Matsuura.**

Atenția acordată limbilor vorbite la nivel mondial s-a materializat într-un studiu dat publicității recent de către UNESCO, ce oferă informații despre aproximativ 2.500 de limbi aflate în pericol. În cazul limbilor utilizate pe teritoriul României, sunt înregistrate 11 asemenea situații de alertă.

Concluzii

Din cele aproximativ 6.000 de limbi vorbite pe glob, mai bine de 200 au disparut pe parcursul ultimelor trei generații. Există la ora actuală 199 de limbi cu mai puțin de zece vorbitori și 178 cu mai puțin de cincizeci. Trebuie, însă, precizat faptul că fenomenul dispariției limbilor afectează toate regiunile și nu depinde în mod necesar de condițiile economice, fiind absolut necesare măsuri speciale de protejare a diversității lingvistice.

Bibliografie

1. Carta Drepturilor Fundamentale în Uniunea Europeană (adoptată în decembrie 2000)
2. Codul de conduită al multilingvistismului (Parlamentul European, septembrie 2006)
3. Eurobarometrul „Europenii și limbile lor” (2005)
4. Strategia CE pentru multilingvistism (Comisia Europeană, octombrie 2008)
5. Atlasul limbilor lumii aflate în pericol (studiu UNESCO, februarie 2009)
6. Regulamentul Parlamentului European (ediția 16, octombrie 2008)